УДК 336.144

Непран А. В.
доцент кафедри фінансів,
обліку і аудиту Харківського
економіко-правового
університету,
кандидат ккономічних наук

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В ПЕРІОД ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Важливою складовою бюджетно-податкової політики є фінансування державного бюджету. В період економічної кризи держава, як правило, намагається розширити фінансування сектору загального державного управління з метою недопущення поглиблення кризових явищ та підтримки економічної та соціальної стабільності. Значні обсяги фінансових витрат бюджету використовуються для фінансування банківського сектору та державних підприємств.

Досвід розвинених країн світу у подоланні наслідків фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. засвідчив про ефективність та доцільність збільшення фінансування державних видатків. Проте використання підходів та інструментів розвинених країн в умовах високого рівня відкритості економіки України, високого податкового навантаження, прискорення інфляційних процесів призвели до стрімкого збільшення заборгованості держави. Станом на 31.03.2017 р. обсяг державного та гарантованого державою боргу досяг 1968,03 млрд грн. проти 584,79 млрд грн., тобто зріс більш ніж у 3 рази. Фактичний рівень заборгованості держави є досить високим і починаючи з 2014 р. перевищив граничний показник у 60 % ВВП, встановлений ст. 18 Бюджетного кодексу України. Перевищення граничних показників державного та гарантованого державою боргу негативно впливає на економічне зростання, фінансову стійкість державних фінансів та на розв’язання соціальних проблем.

Згідно за ст. 2 Бюджетного кодексу України фінансування бюджету – це надходження та витрати бюджету, пов’язані із зміною обсягів боргу. Депозитів і цінних паперів, кошти від приватизації

державного майна (щодо державного бюджету), зміна залишків бюджетних коштів, які використовуються для покриття дефіциту бюджету або визначення профіциту бюджету [1]. Проте обсяги фінансування бюджету не відображають ресурси, які залучаються урядом понад обсяги мобілізованих доходів як центральних, так і місцевих органів державної влади. Зокрема, до витрат не включають видатки на величину погашення державного боргу, проведення активних операцій (розміщення бюджетних коштів на депозитних рахунках, придбання неборгових цінних паперів у державну власність.

В Україні значні обсяги державних видатків прямо не включаються до державних витрат. Мова йде, передусім, про надання державної фінансової підтримки державним корпораціям шляхом емісії державних облігацій та їх обміну на акції, що перебувають у власності держави. Серед державних підприємств виділяється НАК «Нафтогаз України».

Порівняння обсягів дефіциту державного бюджету та зміна приросту державного боргу засвідчили, що головно зростання державного боргу стали фінансово-боргові операції (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка дефіциту та державного боргу України у 2014–2017 рр., млрд грн.

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р. (план)
Дефіцит державного бюджету	78,05	45,17	70,26	78,54
Державний борг	1100,83	1572,18	1929,81	1968,03
Приріст державного боргу	516,04	471,35	357,63	38,22

Отже, протягом останніх років головною причиною збільшення державного боргу стало зростання фінансово-кредитних операцій. Що призвело до додаткового навантаження на економіку. До першочергових заходів необхідно відмітити скорочення дефіциту НАК «Нафтогаз України», величина якого у 2015 р. становила 3,1 % ВВП. У 2014 р. дефіцит перевищив розмір дефіциту сектору загального державного управління. Заходи фіскальної консолідації,

що застосовуються останніми роками урядом, не спричинили покращення ситуації. Важливо відмітити суттєві зрушення, які відбулися у структурі державного боргу. Якщо у 2013 р. понад 50 % державного боргу припадало на цінні папери, розміщені на внутрішньому ринку, то у 2017 р. їх частка скоротилася до 41,1 %. Внаслідок збільшення зовнішніх запозичень частка цінних паперів, які розміщені на зовнішніх ринках, зросла з 28,9 % у 2013 р. до 30,1 % у 2017 р.

Фінансова політика уряду, що була спрямована на подолання фінансових проблем, пов'язаних із розгортанням економічної кризи, призвела до стрімкого збільшення державних боргових зобов'язань, передусім перед нерезидентами. Заходи щодо фіскальної консолідації спрямовувалися переважно на зниження дефіциту державного бюджету, а не на обмеження обсягів державного й гарантованого державою боргу [2, с. 23]. Така політика стала одним із визначальних факторів уповільнення економічного зростання та зменшення доходів суб'єктів державного сектору.

Потребує переміщення акценту фіскальної політики на обмеження фінансово-боргових операцій держави. З метою раціоналізації обсягів фінансування дефіциту державного бюджету необхідно вжити заходів щодо першочергового виділення фінансових ресурсів на інвестиційні заходи, які генерують додаткові фінансові надходження. Крім того, необхідне подальше систематичне зменшення дефіциту Пенсійного фонду та обмеження фінансової підтримки банківської системи країни.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua /laws/show/2456-17.

2. Кудряшов В. П. Фінансування державного бюджету в період подолання наслідків рецесії / В. П. Кудряшов // Фінанси України. – 2017. – № 10. – С. 7–26.